

Tallinna Õismäe Gümnaasiumi põhikooli ainekava

<u>Õppeaine: ühiskonnaõpetus</u>	<u>Klass: 9.</u>
<u>Eesmärgid:</u> 9. klassi ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane: 1) tunneb huvi ühiskonna probleemide vastu, oskab neid märgata ja uurida ning oma seisukohti ja valikuid põhjendada; 2) oskab tulla toime tänapäeva ühiskonnas, lähtudes üldinimlikest väärtustest; 3) teab, kuidas osaleda poliitika kujundamises ja teostamises nii kohalikul kui ka Eesti riigi tasandil; 4) väärtustab inimõigusi ja demokraatia põhimõtteid, nagu seaduslikkus, vabaduse ja vastutuse seos; arvestab teisi, väärtustab mitmekesisust, panustab ühiskonna jätkusuutlikku arengusse ja sidususse ning seisab vastu kesksete normide rikkumisele; on seaduskuulekas; 5) määratleb ennast ühiskonna liikmena, Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna.	
<u>Õppesisu ja -tegevus:</u> Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus jne. Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir; suhtlemiskultuur. Turunduskommunikatsioon, selle funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne. Meediamajanduse põhitõed (sisu ja reklaami vahekord, tulud ja kulud meedias). Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine. Plagieerimine. Teabe tõlgendamine ja kriitiline analüüs; fakti ja arvamuse eristamine. Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed jm. Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalse sidusus. Sotsiaalne tõrjutus. Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidaarsus. Väärtused ja identiteedid. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid. Avalik sektor ja selle institutsioonid (riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud asutused). Erasektor kui kasumile suunatud sektor. Kolmas sektor kui mittetulundussektor. Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused. Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel. Põhiõigused; sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused. Lapse õigused, kohustused ja vastutus. Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne ekspluateerimine jm. UNICEFi tegevus. Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused. Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal. Õigusriik. Kodanikuvabadused ja -õigused. Põhiseadus. Põhiseaduslikud institutsioonid. Riigikogu koosseis ja ülesanded. Valitsuse	

moodustamine ja ülesanded. Vabariigi President. Kontrollorganid: õiguskantsler, riigikontroll. Kohus. Kohalik omavalitsus.

Õigussüsteem: Eesti kohtusüsteem. Õigusaktide kasutamine. Alaealiste õiguslik vastutus. Kodakondsus. Eesti kodakondsuse saamise tingimused. Kodanikuõigused ja -kohustused. Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kodakondsuseta isikud ning kolmandate riikide kodanikud, nende õigused ja kohustused Eestis.

Erakonnad. Erakonna ülesanded demokraatlikus riigis. Eesti parlamendierakonnad.

Valimised. Valimiste üldine protseduur. Kandidaadid ehk valitavad ja hääletajad ehk valijad; nende rollid. Valimiskampaania. Teadlik hääletamine.

Eesti Euroopa Liidu liikmena. Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.

Kodanikuühiskonna olemus ja põhjooned. Vabaühendused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused. Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Kodanikuajakirjandus. Vabatahtlik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse. Noorte osalusvõimalused. Õpilasmavalitsus ja õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid. Käitumine kriisioludes.

Turumajanduse põhjooned. Nõudmine ja pakkumine. Konkurents. Tootlikkus ja kasum. Ettevõtluse vormid: AS, OÜ, FIE. Ettevõtluse roll ühiskonnas. Ressursside jagunemine maailmas. Riigi roll majanduses: planeerimine ja regulatsioon. Riigieelarve. Maksud, maksustamise põhimõtted. Tulude ümberjagamine. Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus maksumaksmine. Sotsiaaltoetused ja sotsiaalkindlustus.

Tööturg. Tööturu mõiste. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus. Hõivepoliitika, tööturu meetmed tööandjatele ja tööotsijatele. Erinevast soost, erineva haridustaseme ning töö- ja erialase ettevalmistuseda inimesed tööturul.

Isiklik majanduslik toimetulek. Eesmärkide püstitamine ja ressursside hindamine. Palk ja palgaläbirääkimised. Isiklik eelarve. Elukestva õppe tähtsus pikaajalises toimetulekus. Säästmine ja investeerimine. Laenamine. Tarbijakäitumine, säästlik ja õiglane tarbimine. Tarbijakaitse kaupade ja teenuste turul. Tootemärgistused. Isiklik ettevõtlus.

Õppetulemused:

I. Ühiskond ja sotsiaalsed suhted

1. Meedia ja teave

Õpilane:

- 1) orienteerub infokeskkonnas, suudab infot kriitiliselt hinnata ja kasutada;
- 2) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, autorivastutus, reklaam ja plagiaat;
- 3) mõistab ajakirjanduses käsitletavaid probleeme; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks;
- 4) tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt.

2. Ühiskonna sotsiaalne struktuur

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus;
- 2) märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi;
- 3) väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust;
- 4) väärtustab soolist võrdõiguslikkust;
- 5) mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.

3. Ühiskonna institutsionaalne struktuur - avalik sektor, erasektor, kolmas sektor

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, erasektor, eraettevõte, mittetulundussektor, sihtasutus;

2) selgitab ühiskonna sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas;

3) teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi.

4. Ühiskonnaliikmete õigused

Õpilane:

1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid inimõigused, põhiõigused, sotsiaalmajanduslikud õigused, poliitilised õigused, kultuurilised õigused;

2) tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid, märkab nende rikkumist (sh vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm); tunneb õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost;

3) tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi.

II. Riik ja valitsemine

1. Demokraatia

Õpilane:

1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism; võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus;

2) selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises;

3) väärtustab demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igäihe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi;

4) oskab vahet teha demokraatial ja autokraatial, tunneb ja selgitab demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni ja annab neile hinnangu;

5) selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.

2. Eesti valitsemiskord

Õpilane:

1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus, õigusakt; erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik;

2) tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust (kaart);

3) mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda. Oskab leida vajalikku õigusakti, kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT);

4) suhtleb riigi- ja omavalitsusasutustega, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaale kasutades;

5) tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi; väärtustab Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsust;

6) selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid, kujundab oma põhjendatud seisukoha valijana;

7) teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on; nimetab Eesti parlamendierakondi; teab Euroopa Liidu liikmesusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi.

III. Kodanikuühiskond

Õpilane:

1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühiskond, vabauhendus, kodanikuosalus, kodanikualgatus;

2) mõistab kodanikuühiskonna ja vabauhenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärke; iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel;

3) oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas; analüüsib probleeme ning pakub lahendusi;

4) algatab ja toetab koostööd ühiste eesmärkide püstitamisel ja elluviimisel.

IV. Majandus

Õpilane:

1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine,

pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investeeering, tarbijakaitse;

2) tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu;

3) analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimise ja karjääri planeerimisel;

4) tunneb eelarve koostamise põhimõtteid; oskab arvutada netopalka;

5) tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult;

6) iseloomustab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, ettevõtluse ja riigi rolli majanduses; selgitab maksustamise eesmärgi, teab Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega.

Hindamine:

Kokkuvõtva hindamiseks sobivad probleemküsimuste avamine, arvamustlugu, uurimus ja juhtumianalüüs, dokumendi, statistiliste andmete ja karikatuuri analüüs, kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded: mõiste ja selgituse kokkuvõtmine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms), informatsiooni rühmitamine.

Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö planeerimise, teostamise, tulemuste tõlgendamise, järelduste tegemise, põhjendamise ning tulemuste esitamise oskust.

Õppematerjalid (õpikud, töövihikud, ülesannete kogud, CD-d, DVD-d, õppeprogrammid jt):

Õpik:

- Sootsium. 9. klassi ühiskonnaõpetuse õpik. *Koostaja Anu Toots*. Koolibri 2013

Töövihik:

- Sootsium. 9. klassi ühiskonnaõpetuse töövihik. *Koostaja Maidu Varik*

- **Kuidas töötada statistiliste interaktiivsete kaartidega?** [Statistilised interaktiivsed kaardid](#)

- **Riigiportaalide kasutamine ühiskonnaõpetuses** (G. Rohi) [Riigiportaalide kasutamine ühiskonnaõpetuses \(II-IV kooliaste\)](#)

- **Euroopa Liit.** <http://elvalikaine.tlu.ee/?wp=57>

- **Õppevara põhikooli ja gümnaasiumi ühiskonnaõpetuse tundides korruptsioonialaste hoiakute kujundamiseks.** [Õppematerjal: Noorte korruptsioonialaste hoiakute kujundamine](#)
Digitaalne õppematerjal korruptsiooni kohta on koostatud riiklikku õppekava silmas pidades ning on sobivaks lisamaterjaliks nii põhikooli kui ka gümnaasiumi ühiskonnaõpetuse tundides. Välja pakutud videomaterjal aitab õpetajal tunnis õpetatavat teema siduda Eestis reaalselt aset leidnud juhtumitega. Seeläbi on korruptsioonialased õppematerjalid kasulikud nii riiklikus õppekavas ettenähtud oskuste ning teadmiste õpetamiseks kui ka korruptsioonialase teadlikkuse tõstmiseks noorte seas. Kõnealuste juhtumite koos õpetajaga

arutamine aitab õpilastel paremini mõista ühiskonnaõpetuse mõisteid ning samas edendada noorte teadlikkust korruptsioonist.

Õpitulemus: õppematerjali kasutamine tunnis aitab arendada riiklikus õppekavas määratletud üldpädevusi, nagu sotsiaalne pädevus, väärtuspädevus, suhtluspädevus ning enesemääratluspädevus.

- **Gümnaasium. Finantskirjaoskuse õppematerjalid. Tunnikava, harjutus.**

<https://koolielu.ee/waramu/view/1-c1b2b9e7-36fa-4407-be8a-6769498ca232>

[Võrdsed võimalused õpingute jätkamiseks kõrgkoolis](#)

[Isikliku eelarve koostamine.](#)

[Õppelaen](#)

[Rahateemaliste võõrsõnade ristsõna](#)

[Säästmine ja kogumine](#)

[Tarbimislaen. Artiklid.](#)

[E-kaubandus](#)

[Rahvastiku vananemine ja pension](#)

[Investeerimine börsiaktisatesse](#)

[Arvelduskrediit](#)

Tarbimislaen. Protsent arvutus

[Kuidas hulgiost aitab säästa?](#)

[Rahvusköögid](#)

[Laen kolmeks aastaks](#)

[Palga arvutamine](#)

[Eluasemelaenu saamise võimalused: kaks näidislugu](#)

- **Videofilm. Maksutarkus** <https://www.youtube.com/watch?v=Y6Se-45Zg6Y>

Filmis selgitatakse noortele töötamise ja töötasuga kaasnevaid maksukohustusi.

Õppematerjal on mõeldud kasutamiseks igapäevases õppetöös, nähtut aitavad kinnistada töölehed õpilasele ja õpetajale.

<https://koolielu.ee/waramu/download?rid=1-02ef0cac-c3be-4dfb-8766-23fe90c31c0b&attachmentId=7093>

- **Videoklipid. Sooline võrdõiguslikkus.** <http://www.stereotyp.ee/klipid>

- **Õppelaen.** <https://koolielu.ee/waramu/view/1-f8dde528-0df0-4969-bb72-2d1df82bb57e>

Arutelu, töö seadustekstidega Riigi Teataja elektroonilises keskkonnas, töölehe täitmine, juhtumite analüüs, väitlus dilemma lahendamiseks. Õppematerjal on valminud

finantskirjaoskuse õppematerjalide projekti käigus. Õpetaja materjalid ja õpilase tööleht.

- **Maksud sinu taskus.** <http://www.sisekaitse.ee/maksumang/>

Finantsteemaline äpp "Maksud sinu taskus" aitab saada parema ülevaate, milliste maksudega erinevad osapooled on seotud ja millisel määral. Mängu tegelasteks on tudeng, ametnik, ehitaja, ettevõtja ja pensionär. Laadi alla App Store'ist või Google Playst kasutades otsingusõna „maksud taskus“.

- **Õpetlikud materjalid tarbija teadlikkusest**

TASE 2

Teema „Majandus ja ettevõtlus“, alateema „Mina ja majandus. Erasisikute laenud ja nende tagasimaksmine. Õpitava valdkonna ettevõtted, nende poolt pakutavad tooted ja teenused“.

Õppematerjali juurde võiks lisada Tarbijakaitseameti rubriigi „[Raha](#)“, [Tarbijakooli lehe](#) ja tunnikava „Ostud. Mäng tarbijaõigustest“.

Oluline teada:

- <http://laenatargalt.ee>
- <http://minuraha.ee/>
- <http://kool.minuraha.ee>
- <http://www.nasdaqomxbaltic.com/files/tallinn/bors/koolitus/Finantsaabits.pdf>

TASE 3-5

Teema „Majandus ja ettevõtlus“, alateema „Kiirraenud“.

Õppematerjali juurde võiks lisada tarbijakaitseameti rubriigi „[Raha](#)“.

Oluline teada:

- <http://laenatargalt.ee>
- <http://minuraha.ee/laen/>

Teema „Suhtlemise alused“.

Lisamaterjalina multfilm „[Juss mängib poodi](#)“